

მ მ ყ ა მ ს ს

ს ა ს უ ლ ი მ რ ო მ თ ა მ რ ო ბ ი ს ბ ა ნ ქ ა რ ზ უ ლ მ ბ ა ნ ი.

ანგარიში

თბილისის სასულიერო სემინარიასთან დაარსებული საქველ-მოქმედო «ძმობისა» 1884 წლისა.

30 ნოემბრიდან 1880 წლისა თბილისის სასულიერო სემინარიასთან არსებობს ამა სემინარიის მოწაფეთა დამხმარებელი «ძმობა», სასულიერო განათლების მეშურენი დღიდან «ძმობისა» დაარსებისა არ გეკლებენ თავიანთ ყურადღებას და, შეძლებისა და გეარად, თავიანთ საშუალებათაგან სწორად ღარიბ მოწაფეთა სასარგებლოდ. რადგან საზოგადოების წევრი ამისთანა თანაგრძნობას იჩენენ სემინარიის ღარიბ მოწაფეთა დამხმარებაში, ამიტომ გედღეს, წარმოადგენ რა «ძმობის» საქმეების ანგარიშს, ებედავ პატივცემულ შეკრებილების წინაშე შევეხეო ცოტათი მაინც იმ საზოგადო საქმიანობათა, რომელნიც საქირონი არიან მოსწავლეთა შესანახად სემინარიაში და მასთან მოვიხსენებ იმ საშუალებათა, რომლებიც წყალობით ამ უკანასკნელს წლებში ეკმაყოფილებოდათ ამ მოთხოვნილებათა. ეს საქირო არის, რომ უფრო კარგად გარკვეულ იქმნეს ქველ-მოქმედება «ძმობისა», რომელსაც თუმც ვიწრო წრე აქვს, მაგრამ თავისი კეთილი შედეგებით მრავალ-მნიშვნელობიანია.

სემინარიის მოწაფეთა შენახვის საქმიანობაში პირველად შემჩნეულ იქმნა უწმიდეს სინოდთან არსებულის სამსწავლებლო კომიტეტის წევრის დღის. სტ. სოვეტ, ს. მ. პერსიკიან, რომელმაც რეგიზია უყო სემინარიას 1873 წელში. მაშინ, სხვათა შორის, ძნელი იყო პანსიონატების შესანახად, რადგან თითო კაცის შესანახად დღემ დაწესებული იყო 20 23 კაპო, და 1874 წელში სემინარიის სამმართველო ფულების უმეკონელობისა გამო საზოგადოებრივი ბოლომდე ვერ შეუკერა მოსწავლეებს. ამ საქმის შესახებ უწმიდესის სინოდის წინაშე აღძრულ

შუამდგომლობას ამა სემინარიის მოწაფეთა შესანახად საქირო საშუალებათა გადღებაზე, ჰქონდა კეთილი შედეგი: 1874 წლის მეორე ნახევრიდან დანიშნულ იქმნა 125 მან., ნაცლად წინანდელი 90 მანეთისა, რომელიც დანიშნული იყო თითოეული პანსიონატის შესანახად წელიწადში. მაგრამ, რადგან უსაქიროეს ნივთებზე ფასმა მოიმატა, ეს მომატებაც მტირე შეიქნა და 1879 წ. სემინარიის დაედო ვალად 5 000 მან. პანსიონატების შესანახად, სანამ, ბოლოს, 1881 წ. (აპრილის თვიდან) თითოეული პანსიონატის შესანახად ჯამს არ მოემატა ოც-ოცად ხუთი მანეთი. ამის შემდეგ სემინარიის სამმართველო ერთი მხრით ნელ-ნელა ხუროვდა დეფიციტს (ცალს უკანასკნელი 700 მან. სემინარიის სამმართველომ გადისხა 1884 წლის დასაწყისში). მეორეს მხრით, თავისი ეკონომიური მოქმედებით, გადაარჩინა სემინარიის შესანახად დანიშნულ ხარჯს იმდენი, რომ ამ გადარჩენილი ფულებით თან-და თან გააუმჯობესა მოსწავლეთა მდგომარეობა: დეკემბრიდან 1882 წ. პანსიონატებს პირველად ეძლეოდათ ჩაე, 1884 წ. სასწავლო წლიდან პირველად ეკრებოდათ მოწაფეებს საზამთრო ბოლოზე, კანიკულების დროს, 1883 წელში, მისი ძალიან ყოველწლიური მოსახლეობის საქართველოს ექსპანსიის განკარგულებით გადაღებულ იქმნა საქართველო-იმერეთის სინოდის კანტარის საშუალებათაგან 1500 მან., რომლითაც მოხდა კი ძალიან შეკეთება სემინარიის შენობაში, რომელიც, შენობის, შეკეთება, ნაივრეთი იყო, სხვათა შორის, სამსწავლებლო კომიტეტის წევრის ნად. სტ. ს. ს. მაროზ-პოლკისაგან, რომელმაც რეგიზია უყო სემინარიას 1882 წელში. აგრეთვე უყურადღებოდ არ ყოფილა დატოვებული სასწავლო და აღსაზრდელი მოთხოვნილებანი მოწაფეთა, განსაკუთრებით საკითხავი და სასწავლო ნივთების შესახებ: 1884 წ. სასწავლო წლის დამდეგს ფუნდამენტალური და მოწაფეთა წევრთ-საკაცებისთვის დამოწერილ იქმნა წიგნები, (რომელნიც ყველა თემის დროზე მზადდებოდა იქმნენ) 1700 მანეთისა; შემდეგ 1884 წ. სასწავლო წელში კიდევ დამოწერილ იქმნა ფუნდამენტალური და მოს-

წავლეთა წიგნთ საცავებისთვის წიგნები (რომელნიც ყველა თავის დროზე მიღებულ იქმნენ) 1700 მანეთისა; ამასთანავე თავიანთ ხარჯზე მცხოვრებ შვირდებს რომ გადადილობდათ საქირო სახელმძღვანელოების მოპოვება (ფუნდამენტალურ ბიბლიოტეკასთან დაარსებულ იქმნა გასასყიდელი წიგნების ბიბლიოტეკა; რომლისთვისაც გამოწერილ იქმნა რომდენიმე ეგზემპლარი სახელმძღვანელოებისა და სასწავლო საქირო ნივთებისა თითოეული კლასისათვის; გარდა ამისა ამ ორი წლის წინად სემინარიის კუროსი ახლად შემოღებული საეკლესიო ქართული ენისათვის (საღმრთო მასალების წიგნების კითხვის, ქართულ ენაზე ქადაგების, მართული სიტყვიერებისათვის, ანუ უწმიდესის სინოდის უქაზის მეზრ 10 აგვისტოდამ 1883 წ., ქართული-საეკლესიო მწერლობისათვის უმეტეს ნაწილად) მოპოებულ იქმნა 250 მანეთის ქართული წიგნები, გარდა სხვა მრავალ წიგნთა, რომელნიც უსამღვდელოესობის საქართველოს ექსარხოსის ნება რითეთ უფასოდ ებოძა სემინარიას საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორის წიგნების საწყობიდან.

როცა ეს ხსენებული უპირველესი საქიროებანი დამკაყოფილებულ იქმნენ შეძლებისა და გვარად მაღალ ყოვლად უსამღვდელოესობის საქართველოს ექსარხოსის მზრუნველობით სემინარიის კეთილდღეობის შესახებ, სამართევლოს ყურადღება მიქცეულ იქმნა მოწაფეთა ცხოვრების იმ მოთხოვნილებებზე, რომელიც შეადგენს სემინარიის საქველ-მოქმედო «ძმობის» მოზანს: ეს მოთხოვნილებანი არიან შემადგენელი საქიროებანი ბევრ თავიანთი ხარჯით მცხოვრებ მოწაფეთ, რომელნიც არ იქმნენ მიღებულ სახელმწიფო ხარჯზე უმექანელობისა გამო სტიპენდიებისა და რომელნიც, მოწაფენი, ამიტომ სცხოვრობენ თავიანთავან დაქირავებულ სასოფლაზე. მაგვანი მდგომარეობა ზოგიერთი ამ მოწაფეებისა არ შესაბამება მოწაფეთა კეთილ მისწრაფებათ: ისინი მეცადინეობენ განათლების მიღებას, მაგრამ ზოგიერთი მათგანი ვერ ჰპოვებს ქალაქში სხვა სახლებს, გარდა ნოტიო და ნახევრებით ბნელი სარდაფებისა... ფაქტი, რომელიც ყოველთვის მოხსენებულია ზოლმე «ძმობის» ანგარიშებში. პი მაგალითებ რა იყო შენიშნული სემინარიის უმხოლოდესი უფროსის (მ. არქ. მისილისაგან) «ძმობის» საზოგადო შეკრებობებზე 30 ნოემბერს, 1882 წ.: იმ არსებული სიძვირის დროს თბილისში, როდესაც ცხოვრების უსაქიროესნი საგნები ძალიან ძვირად იყიდებოდნენ

სათათრეთთან ყოფილის ომის შემდეგ თავიანთ ხარჯზე მცხოვრებ ღარიბ შვირდებს ძალიან გაუჭირდათ თავის შენახვა. ისინი იძულებული იყვნენ დაექირავებიათ სახლები სემინარიის მოშორებით, და ისიც სარდაფებში, რომელთაც ხშირად არა ჰქონდათ ფენები...; ზოგიერთი მოწაფენი ნახევრებით მშვირი იყვნენ და სესხულობდნენ გამოცეხარს პურს თავიანთ ამხანაგებისაგან; ამ შვირდებს აგრეთვე ცუდი ტანისამოსი და ფეხ-საცმელები ჰქონდათ... რაღა საქიროა ამაზე ლაპარაკი, — გავიმეორებთ 30 ნოემბრის, 1883 წ. «ძმობის» ანგარიშის სიტყვებს, — რომ უმეტეს ამ გვარ შვირდებს არა აქვთ საქირო სახელმძღვანელოები, რომელნიც საქირონი არიან მათი პირდაპირი საქმის მეცადინეობისათვის: ძალიან იშვიათად იქნება, რომ რომელიმე თავის ხარჯით მცხოვრებ შვირდს ექნეს ზოგიერთი სახელმძღვანელოები მაინც. ჩვეულებრივად ისინი მოღან წასადილევის სემინარიის კორპუსში სამეცადინოთ და მეცადინეობენ თავიანთ ამხანაგებთან, პანსიონერებთან.

ამის გამო მაღალ ყოვლად უსამღვდელოესმა საქართველოს ექსარხოსმა იანვარში, 1884 წელსა იშუამდგომლა უწმიდესის სინოდის წინაშე, რათა სემინარიის შესანახად დანიშნულ ხარჯზე გადარიჩნული ზოგიერთი ფულები ხმარებულ ყოფილიყო ღარიბი შვირდების შესაწევად, და აგრეთვე ღარიბებთან მათ უფასოდ საქირო სახელმძღვანელოების საყოფი რიცხები და 1885 წლის ხარჯთა აღრიცხვაში უწმიდესმა სინოდმა ამ მოზნისთვის ინება დანიშნა 1500 მანეთისა (იმ ხარჯებისაგან გადარიჩნული, რომელნიც დანიშნულნი იყვნენ სასწავლებლის უმფროსების და მასწავლებლების შესანახად), შესაწევნელად იმა ღარიბ მოწაფეთა, რომელნიც არ სარგებლობენ სახელმწიფო ხარჯით უმექანელობისა გამო სტიპენდიებისა. 1500 მან. ცოტა არ ბრის საქველ-მოქმედო საქმეზე; სამწუხარად, წრურნდელი სასწავლო წლიდან, მასწავლებელთა შტატების გადიდებას გამო (სექტემბრიდან 1885 წ. სემინარიის დარბაზი სამი ახალი კათედრა: მეორე კათედრები საღმრთო წერილისა და რუსული მეტყველებისა და საკუთარი კათედრა საეკლესიო ისტორიისა, რადგან მას მოსცილდა საეკლესიო-ქართული საგნების გაკვეთილები), ეს ფულური ისევ საქირო იქნება იმ საქმისათვის, რომელზედაც ის იხმარებოდა წინეთ. თუმცა ეს ასე იყო, მაგრამ წარსულის სასწავლო წელში სამართევლომ სემინარიის შესანახად და-

ნიშნულ ხარჯებისაგან გადაჩენილი ფულებიდან მისცა შემწეობა სხვადასხვა მოწაფეებს, უმეტეს ნაწილად, თეიური შემწეობის მსგავსად (ხუთიდან—ცხრა მან.) 740 მან.; წლებიდან წელში ამავე საშუალებათაგან ოკტომბრიდან ამ წლისა სამპარ-თეგლოსაგან გარდაწყვეტილ იქმნა დანიშნულა შე-საწევნად ყოველ თვეში ას მანეთზე მეტი 14 მოწაფეს.

მაგრამ ამ შემწეობით სრულებათაც არ კმაყო-ფილდება ამავე მოწაფეთა საჭიროებანი სხვა მოთხოვ-ნილებათა შესახებ, მაშასადამე არ მცირდება მნიშვნე-ლობა სემინარიასთან არსებული საქველ-მოქმედო «ძმობისა».

ამ გარემოებამ გამოიწვია მწყემსთ-მთავართლი მზრუნველობა მალალ ყოვლად უსამღვდელოესის ექსარხოსისა ახალი მოწოდებისადმი, რომლითაც მისი მალალ ყოვლად უსამღვდელოესობა მიიქცა საექსარხოსოსი სამღვდელოებისადმი, რათა მან აღ-მოუჩინოს შემწეობა სემინარიის გაქირვებულ მო-წაფეთა. საექსარხოსოსი სამღვდელოებას წაკითხუ-ლი ექნება ეს მოწოდება (ის დარიგდა ამა წლის ივლისში, ამ ერთი წლის წინათაც იყო პირველი ამ გვარივე მოწოდება მალალ ყოვლად უსამღვდელოე-სობის ექსარხოსისა), რომელშიდაც გამოხატული იყო მალალ ყოვლად უსამღვდელოესობის ექსარ-ხოსის უუფლითადესი მადლობა სამღვდელოებისად-მი იმ შეწირულებისათვის, რომელიც მათ აღმოუ-ჩინეს «ძმობას».

ამა მოწოდებაში მალალ ყოვლად უსამღვდე-ლოესობის ექსარხოსისაგან მიქცეულ იყო სამღვდე-ლოების ყურადღება მოწაფეების საჭიროებათა გა-დიდებაზე. აი ეს სიტყვები მწყემსთ-მთავრისა: «სა-სამოღვრა ჩემთვის, როცა ეხება, სხვათა შორის, რომ საქართველოს საექსარხოსოსის სამღვდელოება კეთილ მოწაწილეობას იღებს სემინარიის ღარიბ მოწაფეთა დახმარების საქმეში; ვმადლობ ეკლესი-ის სიების წყურთა, რომელითაც სხვათა სასულიერო განათლების მეშურნეთა პირებთან ერთად შე-მოსწირეს თავის შეძლებისა მეზარ: მადლობელი ვარ მმ. ბლაღოჩინებისა, რომელითაც თავის მხრით იზ-რუნეს ამა საქმისთვის; განსაკუთრებით მადლობელი ვარ ქალითის წმ. ბარბარეს ეკლესიის მღვდლის იესე ხუსკივაძისა: (იმერეთიდან), რომელმაც «ძმობის» საწარმოში წელში შემოსწირა «ძმობის» სასარგებლოდ 100 მან., და დაბა ყვირილი მღვდლის მ. ბლაღოჩინის ღვათ ღამაშიძისა, რო-

მელმაც მისგან გამოცემული სასულიერო ორგანოს საშუალებით შემწეობა აღმოუჩინა «ძმობის» კეთილ-მნებელობით შემწეობის უმცირესობათა შეკრებაში და რო-მელმაც ამასთან უფასოდ დაბეჭდა პატარა წიგნაკე-ბად «ძმობის» ანგარიში. როგორც სჩანს ამ საზო-გადო შემწეობით ამ სასწავლო წელში, როგორც წინთაც, გაუმჯობესებულ იქმნა ნივთიერი მდგო-მარება სემინარიის ბევრი ღარიბ მოწაფეთა და არა ერთი მათგანი ამ საშუალებათა წყალობით ღარბ სემინარიის სასულიერო განათლების მისაღე-ბად.

ახალი სასწავლო წელი, სწორად მწყემსთ-მთავა-რი,—მოიტანს იმავე საჭიროებათ და უფრო მეტსაც, საკმაო არის აქ სამღვდელოების წინაშე მოვიხსენო, რომ სემინარიის ყოველ წელში იმატებს მოს-წაფეთა რიცხვი. იმ ცნობებიდან, რომელნიც მე ხელად მაქვს, სჩანს, რომ, მაგალითზე 1882 წელში ივლისის თვეში, ეკზამენების სიებით ყველა მოწა-ფეთა რიცხვი სემინარიის იყო 160; 1883 წ. ამავე დროს მოსწაფეთა რიცხვი სემინარიის იყო 177, 1884 წელში 186, ხოლო ახლა არის 236».

ჩემ მოვალეობად ვრაც მოვიხსენო მალალ-ყოვლად უსამღვდელოესობის მოწოდებაში მოხსენე-ბული ცნობანი, დასამტკიცებლად იმისა, თუ რო-გორ დიდდება ესლა სემინარიის მოწაფეთა საჭი-როებანი. ამისათვის აქ მოყვანილი არის საზოგადო ცნობები (საეკზამენო სიებისაგან) სემინარიის მოწა-ფეთა რიცხვზე 1874 წ. და იმავედაც, თუ ეტლანდელ დროში რამდენია მოწაფეთა რიცხვი:

1875 წელში იყო	128 მოწაფე;
1876 — — —	132 —
1877 — — —	128 —
1878 — — —	113 —
1879 — — —	127 —
1880 — — —	150 —
1881 — — —	153 —
1882 — — —	160 —
1883 — — —	177 —
1884 — — —	186 —
1885 — — —	236 —

ამყო სასწავლო წელში კი 258 მოწაფეა. მო-ხსენებული ციფრები თავის თავად მოწმობენ და თავის თავად უჩვენებენ ყველას, თუ როგორ დიდ-დება სემინარიის მოწაფეთა შემწეობის საჭიროებანი, განსაკუთრებით თუ მივიღებთ საწმეში, რომ სახელ-მწიფო სამოწაფო სტანტების რიცხვს (101) ამას-

თანვე არ გადიდებულია (გარდა რამოდენიმე გარეშე სტატინდებისა). ამ გვარად „ქმობის“ კომიტეტი ისევ და ისევ მოიქცევა შემომწირველთა მიმართ და სასულიერო განათლების შემსრულებელთა თხოვნით, არ დაავდომთ შეუწყენილად გაჭირებული სასულიერო წოდების კმაწილები.

ამასთანავე, უშევრს რა მათ ხელს შემწეობისათვის, კომიტეტი „ქმობისა“ მათთან ერთად და იმათი პირით, განსაკუთრებით მაღლობელია მისი მაღალყოვლად უსამღვდელოესობის პაექრის, საქართველოს ეპარხოსისა, მისი ბრწყინვალეობის, უ. მთავარ-მმართველის და მისი უსამღვდელოესობის შაბრელოს, იმერეთის ეპისკოპოსისა, მათი დიდი ყურადღებისათვის სემინარიის მოწაფეთა საქართველოსადმი, აგრეთვე თავის მოვალეობად სიულის განუშეორავს უგულისთადესი მაღლობა მართლის და იმერეთის ეპარქიების სამღვდელოებს, რომელთაც, როგორც ამ საანგარიშო წელში, აგრეთვე წინა წლებშიც თანაგრძნობა აღმოუჩინეს თავისი არა მცირედი შემწეობით ამ კეთილ საქმეს.

ამასთანავე იღვინება სია კეთილ მწეველ შემწირველთა და „ქმობის“ წევრთა ქმობის საანგარიშო წელში 1884/5 პირველი მაისიდან *) მოხსენებოთურთ სანჯატია და მუდმივი „ქმობის“ წევრთა **).

მუდმივი და სანჯატია წევრნი „ქმობისა“:

ზაგლე, არქიეპისკოპოსი, ეპარხოსი საქართველოსა, მფარველი „ქმობისა“ (რომელმაც შემოწირა სულ 500 მან.). იანაჩიკე, მოსკოვის მიტროპოლიტი, თვადი ალექსანდრე მისაილას ძე დანდუკოვ-გარსაკოვი, მთავარ-მმართველი სამოქალაქო ნაწილისა კავკასიაში, გ. პეტრეს ძე იანაჩიკე, მზრუნველი კავკასიის სამასწავლებლო ოლქისა, ალექსანდრე, ეპისკოპოსი ზორისა, ვიკტორინი, ეპისკოპოსი პოდოლსკისა, მისაილი, მოყასიკის ეპისკოპოსი, მოსკოვის ვიკარი, მაგარი არქიმანდრიტი, გნავალი არქიმანდრიტი, კესარი არქიმანდრიტი, დეკანოზი სტ. გუმბელეკსკი,

*) „ქმობის“ ანგარიში 1884/5 ქმობის წლისა და იმის შემდეგი დროის პირველ მაისამდე 1885 წ. დაბეჭდილი იყო „მწეველში“ ივლისში ამა წლისა და შერე ცალკე წიგნაყებად დარეგდა დავის დროზე საეპარხოსოს სამღვდელოებას მმ. ბლაღოჩინების საშუალებით.

**) „ქმობის“ წესდების მეექვსე პარაგრაფის ძალით პირნი, რომელთაც ერთ დროებითად შემოიტანეს „ქმობის“ სასარგებლოდ არა ნაკლებ 50 მანათის, ირიცხებიან საზოგადოების საპატიო წევრებად, შემომტანელნი წელიწადში არა ნაკლებ 5 მან.—ნამდვილ წევრებად „ქმობისა“ სხვა კეთილ-მწეველთა ბოთი შემომწირველნი „ქმობისა“ იწოდებიან წევრებად-მიმამადველებად.

ჩუადეგო, რეკორი სემინარიისა, მწირ ბერი კესკევი, მღვდელი სოლ. ელიაშვილი, მღ. იმერეთი ეპარქიისა ხუსეიანკე, ფორაქივი ნ. ა. ეპარქი, ქართუელთა მ. დ. ეპარქი, „ქმობისა“ ნამდვილი წევრებისაგან და სხვათა კეთილ-მწეველობითა შემომწირველთაგან შემადგენ: სემინარიის ინსპექტორის ი. ს. სტეფანკისაგან 5 მან., მასწავლებლის პ. ს. ზოტოცკისაგან 5 მან., ბაქოს სობორის მღ. მ. გაბორაკისაგან 5 მან., ბლაღოჩინის მღვდლის სიკოვკის საბლაღოჩინო სამღვდელოებისაგან 3 მან. 50 კ., გაზეთის „მწეველისა“ რედაქტორისაგან (ოტნოშენით 17 ივნისიდან 1885 წლის № 107) 20 მ. 20 კ., მკერელის ბლაღოჩინის მღვდლის ნიკოლოზ ხუციევისაგან (ოტნოშენით 23 სექტემბრიდან 1883 წლის № 236) 8 მან. 95 კაზ. (თითოეულად, ბლაღოჩინის მღ. ნიკ. ხუციევისაგან 1 მან., მღ. იოანე აღნივეისაგან 1 მან., მღ. ლონგინოს ბერიძისაგან 1 მან., მღ. აზარია მირიანოვისაგან 1 მან., მღ. ბიბილაურისაგან 1 მან., მღ. დიმიტრი აღნივეისაგან 1 მან., მღ. ბართლომე იორდანოვისაგან 1 მან., მღ. ბართლომე ინტოვისაგან 40 კაზ., მღ. სპირიდონ ბიუკოვისაგან 40 კაზ., დიკ. ანდრია ქალაბეროვისაგან 20 კაზ., დიკ. მომა ფიბუტისაგან 20 კაზ., მედაიეთის იე. იაკობოვისაგან 20 კაზ., მღ. იოანე ციხისთავისაგან 40 კაზ., მღ. ნიკ. მარდოვისაგან 15 კაზ.); ბლაღოჩ. დეკან. ბრიგოლი ბამბაროვისაგან (ოტნოშენით 2 აგვისტოდან 1885 წ. № 527) 20 მან.—(სათითაოდ, დეკან. ლამბაროვისაგან 10 მან., მღ. მკერელის შაღლ. შმ. საფარველის სობოროს ისაკ იორდანოვისაგან 5 მან., იმვე სობოროს დიკ. იოანე მლისაბედოვისაგან 1 მან., მღ. ალექსანდრე ივანოვისაგან 2 მ., მღ. ანანია ძორდოვისაგან 2 მან.); რუისის სობოროს ბლაღოჩ. მღ. იოანე ინავეისაგან (ოტნოშენით 20 აგვისტოდან № 138) 7 მან. (სათითაოდ, ბლაღოჩინის ინავეისაგან 1 მან. 20 კ., მღ. პეტრე სამარდოვისაგან 40 კაზ., მღ. იორდანოვ ძასარდისაგან 1 მან., მღ. დიმიტრი ბეგიევისაგან 1 მ., მღ. ბიორგი მდილოვისაგან 1 მან., მღ. მესტ. ბეგიევისაგან 1 მ., მღ. სოლ. მდიბულოძისაგან 1 მან., მღ. შიო მჯედლოვისაგან 20 კ., მღ. ალექსი სალარიძისაგან 20 კ.); სამურზაყანოს ეკკლესიების ბლაღოჩ. მღ. იოანე ჩხინკელისაგან 5 მან..

(გაგრძელება იქნება).

მზესი

№ 24.

მოძავალი წლიდამ «მწეგმსი» დამატებით გამოვა თვეში სუთჟერ, უოგელი თვის ათს. ოგს ჯ ოგდათ რიგსებში.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ЕЖЕДНЕВНУЮ ЛИТЕРАТУРНО-ПОЛИТИЧЕСКУЮ ГАЗЕТУ “КАВКАЗЪ”

(41-й годъ изданія).

Газета „КАВКАЗЪ“ будетъ
выходить по прежней программѣ и подъ пре-
жнюю редакцію ежедневно не исключая и
понедѣльниковъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА.

съ доставкою въ Тифлисъ.	СЪ ПЕРЕСЫЛКОЮ по Имперіи по почт. союзу
На годъ. . . 11 р. 50 к.	13 р. . . . 18 р. 40 к.
» полгода. 6 р. —	7 р. . . . 10 р. — »
» 3 мѣсяца. 3 р. 50 к.	4 р. . . . 6 р. — »
» 1 мѣсяцъ. 1 р. 50 к.	1 р. 75 к. 2 р. — »

Подписка принимается исключительно въ Конторѣ
редакціи. Тифлисъ, уголъ Головинскаго проспекта
и Барятинской улицы, домъ Ротина.

Для иногор. адресовать: Тифлисъ. Въ Редакцію
газеты „КАВКАЗЪ“.

(5—4)

სამკლესიო სამრეწლო სკოლების შესახებ.

საეკლესიო-სამრეწლო სკოლების საქმე თან-და-თან საინტერესო ხდება და დიდ მნიშვნელობას იძენს. ამ სკოლების დაარსებას ყურადღებით ადევნებს თვალს როგორც მწერლობა, აგრეთვე საზოგადოება. ჰქელამ იცის, რომ ამ კითხვამ დაჰბადა

ორი ერთი ერთმანეთის წინააღმდეგი დასი. ერთი ნაწილი საზოგადოებისა ამ სკოლების დაარსებაში ხედავს ძლიერ იარაღს იმ მანერებელ სწავლის და მიმართულების წინააღმდეგ, რომელთაც კული გავლენა აქვს ხალხის გონებაზე და ზნეობაზე. მეორე მხარე, წინააღმდეგ პირველისა, ფიქრობს, რომ ეს საეკლესიო-სამრეწლო სკოლები არ შეესაბამებიან ევლანდელი დროის მოთხოვნილებათა და წინააღმდეგი არიან ევლანდელი საზოგადოების მიმართულებისა და ამიტომ ეს პირნი ფიქრობენ, რომ ამ საეკლესიო-სამრეწლო სკოლებს არაფერი მნიშვნელობა არ ექნებათ ხალხის განათლების საქმეში. ჩვენ აქ არ შეუდგებით იმას გარჩევას, თუ რომელი მხარე მართალს ამბობს და რომელი სცდება თავის შეხედულებაში. ამას საეკლესიო-სამრეწლო სკოლების შედეგი გეჩვენებს. ჩვენ მხოლოდ გვიჩვენებენ მკითხველებს, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ექნებათ საეკლესიო-სამრეწლო სკოლებს საქართველოსათვის.

მს სკოლები დიდ სარგებლობას მოუტანენ საქართველოს მართლ-მადიდებელ ხალხს. მს სკოლები საქართველოში ამაღლებენ მართლ-მადიდებელ სარწმუნოებას. თუმც საქართველოში მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება დიდი ხანია გავრცელდა და მტკიცედ მოიღვა ფეხი, მაგრამ ამ სარწმუნოებამ მოითმინა დიდი დევნა მტერთაგან. მართალია, რომ საქართველოს მართლ-მადიდებელი ხალხი იცავდა ამ სარწმუნოებას და მზათ იყო შეეწირა მისთვის თავი და დაწინია თავისი სისხლი; ამას დიდი დამტკიცება არ უნდა. ამას მოწმობენ მართლ-მადიდებელი მოწამენი, რომელთაც მართლ-მადიდებელი სარწმუნოებისთვის მიიღეს მრავალგვარი დევნა და წვალება. თუმც საქართველოს მართლ-მადიდებელი ერი ასე თავგამოდებით იბრძოდა მართლ-

მადიდებელი სარწმუნოებისათვის, მაგრამ ამ სწავლა მოძღვრებამ ბევრგან დაჰკარგა საქართველოში თავისი მნიშვნელობა და შეცვლილ იქნა. მს. სამწესხარო მოვლენა გამოიწვია, რასაცირველი, იმ მრავალ-რიცხოვანი მტრების თავ-დასხმამ, რომელიც საქართველოს ყოველი კუთხიდან თავს ეცემოდენ და აოხრებდნენ. ამას კიდევ ხან-დი-ხან ხელს უწყობდა უზედურთი პოლიტიკური მდგომარეობა საქართველოსა. მს იყო მიზეზი, რომ საქართველოს ზოგ კუთხეებში მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება მთლად აღმოიუხვრა და ზოგან მან დაჰკარგა თავისი პირიდანელი მნიშვნელობა. ზოგიერთი მთიულები მაჰმადიანთა დენისაგან იძულებულნი გახდნენ მიეღოთ მაჰმადის სარწმუნოება. თუშებმა და შშაე-სეხურელებმა მართლ-მადიდებელ სწავლა-მოძღვრებაში შეიტანეს კერბო-თაყვანის მცემელთა ჩვეულებანი და ნახევრობით მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება გადაასხაფერეს. ბევრგან საქართველოს ზოგმა მცხოვრებლებმა მართლ-მადიდებელ საეკლესიო ღვთის-მსახურებაში შეიტანეს სხვა-და-სხვა ელემენტები—სხვა-და-სხვა გვარი მხცვრულის შეწირვა და მავალ-მარწმუნეობანი. ამისთანა მხარეებში დიდი ხანია, რაც უმადლესი მთავრობა მესტადინეობს, რომ მართლ-მადიდებელი სწავლა-მოძღვრება ადადინოს და ამ მიზნით, როგორც ვიცით ყველამ, იყო დაარსებული «ძაქასიაში» მართლ-მადიდებელი სარწმუნოების აღმადგინებელი საზოგადოება, რომელმაც დიდი სარგებლობა მოუტანა ჩვენს მხარეს, მაგრამ კიდევ ბევრი შრომა და ხარჯია საქირო, რომ ამ მხარეებში მოიფინოს ძველმეტურად მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება.

არამც თუ ამ ზემოხსენებულ მხარეებში, არამედ თვით საქართველოს შუაგულ მცხოვრებთა შორისაც დაცემულია სარწმუნოებრივი სწავლა-მოძღვრება. ხალხი ყველგან გულ-გრილად ეცილება სარწმუნოების საქმეს. ეს სამწესხარო ჭაქტი ყველასთვის ცხადია და თვით სამღვდლოებაც მოუშობს ამას. ხალხს საკმაოდ შეგნებული არა აქვს თავისი ქრისტიანული მოვალეობანი და ამიტომ სარწმუნოების საქმეს რაოცა ფორმალურად ეცილება. ამიტომ საჭიროა ხალხის ზნეობით და გონებით ამაღლება და განათლება. მს პირ-დაპირი მოვალეობა არის ეკლესიის მწყემსთა, რომელნიც თავის დანიშნულებების მებრ მოწოდებულ არიან, რათა დამწყსონ ძირსტეს სამწყსო. მხოლოდ მწყემსთა შეუძლიანთ და მოვალენაც არიან განათლონ ხალხის გონება, აღამდლონ მათი სარწმუნოებრივი გრძნობანი, შე-

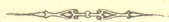
ათვისონ ხალხს ის სარწმუნოება, რომელსაც ის აღიარებს და გააგებინონ ხალხს, თუ რას მოითხოვს მისგან მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება.

ამ კეთილი მიზნის მისაღწევად საქართველოში მეტად საჭირონი და სასარგებლონი იქმნებიან საეკლესიო-სამღვდლო სკოლები. ამ სკოლების საშუალებით ჩვენი სამღვდლოება, თუ ის ერთგულად მოჰქიდებს საქმეს ხელს, ჩვენი ხალხში და მის ცხოვრებაში დამყარებს ქრისტიანულ სწავლა-მოძღვრებას. უმადლესმა ეპარქიალურმა მთავრობამ ეს კითხვა განიხილა და შეიმუშავა. შეიმუშავა და შეადგინა ამ სკოლების განსაკუთრებით სასწავლო პლანი, რომელზედაც უნდა სწავლობდნენ ყველა საგნების სწავლება საქართველოში. ზემოხსენებული პლანი დამტკიცებულ იქნა უწმიდესი სინოდისაგან. ამასთან უწმიდესმა სინოდმა, შეამდგომლობა მებრ საქართველოს ექსარხოსისა, არქიეპისკოპოსის პაე-ლესი, საქართველოს საეპარხოსოში საეკლესიო-სამღვდლო სკოლების დასაარსებლად და შესაწყენად ყოველ წლობით დანიშნა ათასი მანეთი. მხლა მხოლოდ საქმე იმაშია, თუ როგორ აღასრულებს ჩვენი სამღვდლოება უმადლესი სასულიერო მთავრობის იმედს და მინდობილებას. იმედია, რომ ჩვენი სამღვდლოება სასულიერო მიეცემა მთავრობის მოწოდებას და, შეძლებისა-და-გვარად, ხელს მოუწყობს ამ კეთილ საქმეს და შეუღლება თავის სამწყსოს განათლებას. ბევრი სამღვდლო პირი იმართლებენ თავს იმით, რომ მათ ამ სკოლების დასაარსებლად და მათში სწავლებისთვის არც დრო აქვსთ და არც შეძლება. მაგრამ ამისთანა მიზეზების თქმა არ შეიძლება მაშინ, როდესაც საქმე შეეხება ქრისტეს სამწყსოს დამწყსებას. ამ საქმეში ჩვენი ენდონდლობა სამღვდლოებამ უნდა მიიძალოს ჩვენი ძველი დროის სამღვდლოებას, რომელიც დიდ შრომას სწევდა ხალხის სწავლა-აღზრდაში. მაშინ ჩვენი მონასტრები იყენენ საუკეთესო სკოლები. ამ მონასტრებში იღვწოდნენ და მუშაობდნენ დიდი გვარის და ჩამომავლობის წარმომადგენელნი, კია სწავლის და ნიჭის მექონი. მსეთნ პირნი მონასტრებში ხსნიდნენ საეკლესიო სკოლებს და ასწავლიდნენ ახალ-თაობას. დღეს, მართალია, ჩვენი სამღვდლოებაში ვერ ვხედავთ ისეთ განვითარებულ პირთ, როგორიც იყენენ უწინდელს საქართველოში. მხოლოდ ჩვენი სამღვდლოებას აკლია ერთგული სწავლა-განათლება და ნამდვილი შეთვისება ქრისტიანობრივის სწავლისა, მაგრამ რაც იციან, მითაც დიდ სარგებლობას მოუტანენ ხალხს, თუ შრომას არ მოერი-

დებიან. ღიდ საქმეს ღიდი შრომაც მოვლის. მხოლოდ მოჯამაგირენი წინ-და-წინ სამზღერენ თავიანთ შრომას; მაგრამ ეკკლესიის მოსამსახურენი არ არიან უბრალო მოჯამაგირენი და ამიტომ ისინი თავისი უმაღლესი სასულიერო მთავრობის მიბაძვით მზათ უნდა იყონ შესწირონ თავის თავი სამწყსოის სასიკეთოდ. სამღვდლოებამ გულით და ხალისით უნდა მოჰკიდოს ამ კეთილს საქმეს ხელი და სახეში სულაც არ უნდა იქონიოს, რომ ამ საქმის ჯილდოთ ისინი მიიღებენ საჩუქრებს. თეით მათი შრომა იქნება მათთვის ღიდი საჩუქარი.

სასიხარულოდ უნდა აღენიშნოთ, რომ ზოგიერთნი მწყემსნი სიხარულით შეეგებენ თავიანთი უმაღლესი სასულიერო მთავრობის მოწოდებას და ბევრგან კიდევ დარსეს საეკკლესიო-სამრევლო სკოლები და კიდევ შეუდგენ ხალხის განათლების საქმეს. იმედია, რომ ამ ზოგიერთი მწყემსების საქება რაქციელს მიბაძვენ სხვებიც და ერთად მათთან შეუდგებიან ჩენი ხალხის ზნეობითად ამაღლებას და გონებითად განვითარებას.

მ ა რ თ უ ლ ი კ ლ ა ს ი კ ა მ ბ ი.

1) დავით აღმაშენებელს.

ოქრო ნილოსით, ბრწყინვალე სიბრძნით ქართველთა, ღრმათ-გამომეტყევი, კაპანთ მინდორს მყოფელი, მესხთა მთიები, იმერთა მთოვარე, მზე გურიელთა, ოღინშართა ცისკარი, სენათა, აზაზთა, ლიფლიფი კახთა ნათელი.

1) ჩინებული და სასიქადულო მეფე დავით აღმაშენებელი სრულიად საქართველოს სცხოვრებდა 1089—1129 წლებში. ამ მეფემ განათავისუფლა საქართველო არაბებისაგან და ამიტომ ქართველთა ეკკლესია დღესასწაულობს მის სახელს 26 იანვარს. სურათი მისი გადმოხატულია გუანთის მონასტრიდან (საქართველოს სამთავროში) (გამოც. შ. სპიხინისა). ამ მეფის შესახებ თ. აბლ. ორბელიანმა დასწერა ტრაგედია, რომელსაც სახელად «დავით აღმაშენებელი» ეწოდება, მაგრამ ჯერეთაც დაუბეჭდავია.

2) ქეთევან დედოფალს.

მთვრენისა სპერასა განსმენილი, მზის-ქვეშე მნათი, მეორე მზე ქართველი, ჟოველით მაარისისა, დედისა თვისებთა, ცხებულთაგანი, ცხებულთა ღედოფალი, მწველთა სიავთა, გვრგვანად საჯთ იწავლებს.

ზედ-საღვარს ცხელთა, იფარულ-მანიაკებს, შიშვლივ შამფურთა, მხურვალეთა იკაწლებს, ბარებს ამ ბარჩად, ცხელთა ჯაჭვითა ისარტულებს, მუსმართ იღებებს, გორვებით ისაბანებს, ღიდი მეთევან, მტევრს ჰყრის, ეტრფის სიძესა.

3) მოწ. გობრონს (მისეილი).

მხეობს მიხეილ, ეარსკვალევენ მოყვანნი, სფეროსა ზედა ენებისასა ბრწყინვალედ, სადა სქეტ ქრისტე, სიბრძნე ღეთისა მამის, მჰა საკიერელო, საიღუმლო წყალობის, მითარ მონანი, ზიარ-იქმნენ ყოელისა.

2) ქეთევან დედოფალი მეჩვიდმეტე საუკუნეში სცხოვრებდა; ეს ქეთევანი კახეთის მეფის თეიმურაზის დედა იყო. საქართველოს წვა დავგა-აზნაბრების უამს, როდესაც იავრ ჰყო სპარსეთში მთელი საქართველო, ამ დროს ქეთევან დედოფალი ტყვემ იპურეს და წაიყვანეს სპარსეთის ქალაქ სირაზში, სადაც წამებული იქნა და ღირსეულები ტანჯვითა და მალაღობის სათნოებისა გრძელდებოდა და სიყვარულით ქრისტეს სარწმუნოებისადმი 1624 წ., მის სხსენებს საქართველოს ეკკლესია მისის 13-ს დღესასწაულობს. ამის შესახებ ვრცლად სწერენ სომეხთა და ლაიონთა მისტრიონი. ქეთევან დედოფლის გავის ზოგიერთი ნაწილები ფრანგის პატარება მოიტანეს კახეთში და თეიმურაზ მეფემ დაასაფლავა აღაფრდის საკუთხეველში. მისი სურათი მოიპოვება სიონის ტაძრის ეკედელზე, ამის ცნობებიდან დარბა დასწერა ალ. ყაზბეგმა და დაბეჭდილია 1882 წ. «ივერიაში».

3) მიხეილ გობრონი და მისნი მოყვანნი ას სამოცი მეცის-კანე აზნაური ეწაწნენ დავაბთოსაგან ახლო კასიმისაგან 921 წ. აღრანეს ქართველი მეფის დროს. ქართველი ეკკლესია 13 ნოემბარს დღესასწაულობს. ამაზე მეფე. ვინმე მესხმა პოემა დასწერა, რომელიც ჯერ დაუბეჭდავია. მიხეილის სურათი დახატულია სპიხინის (სამთავროში). აქ უნდა შევინიშნოთ, რომ ეს ტაძარ ჩვენ ერთ ძველს ხელთ ნაწერში მოვიპოვეთ ნიკოლოზ თბილისის სახელ-წოდებით, ამიტომ დაბეჭდეთ კიდევ ანტონ კათოლიკოსის წყუბილი სიტყვაობა «ში კი დაბეჭდილია და ანტონს ეკუთვნის. ჩვენ მაინც შემოვიტანეთ აქ ძველის დედნიდამა და თუ ეს ტაძარი, ანტონ კათოლიკოსისა დაბეჭდიდა, მაშინ გამოსტოვონ აქედამ, თუ ოდესმე გამოცემა იქნება.

4) წმ. დოდა გარეჯსკელს ღ ლუკიანეს.

მისთანა მკოვარნი, დოდოს და ლუკიანე,
ძართველთ მთიებნი, უღამონი ნათელნი,
შლდათ უწყალოთ, უბოვრნი კლეობენ
შვილთ იმრავლებენ, გემოსა უგემონი,
აღიკარებენ, დღეს მდინარეი.

5) სტეფანე ხირსელს.

ზნატრი ულუმბას, დიდ ძალსა მერუნჯესა,
ძეათა სვეკალოთ, ოქროთა უძვირესსა,
მისხილის გეამი, ღორანქა ოფელელ ღეწლელსა,
ძართველთ მთარველად მუნ მყოფსა აწ რომელნ
ნიშთ მრაველ მექ მან მანი, აღასუფევა ზეკით.

6) ნეოფიტე ურბნელს.

პოდრი წმიდა, მღვდელობის შეღება,
პორფირად საღმრთოდ, სისხლრთა ნეოფიტე,
ხეად კვიარიანელ მოგე მღვდელდა მოწამელ
სიბრძნის მოყვარედ, მწყემს სიტყვიერ არევთ.
მამოსწინდა ეს, შორის ღვთისა და ჩვენის.

4) წმიდა დოდა გარეჯელი და ლუკიანე სცხოვრებდნენ
მეჩვიდმეტე საუკუნეში. ესენი მოისრნენ დევთაგან
და ამიტომ ამათ სსენებს ქართველთ ეკლესია დღესწასწუ-
ღლოს ამაღლების შემდეგ პირველ იოსებათს.

5) სტეფანე ხირსელი სცხოვრებდა მეექვსე საუკუნეში.
იგი ერთი იმ მკათა მამათაგანი იყო, რომელნიც მეექვსე
საუკუნეში შემოვიდნენ საქართველოში.

6) ნეოფიტე ურბნელი სცხოვრებდა მეექვსე საუკუნეში, ეს
იყო მხედართმთავარი სპარსეთისა და საქართველოს აზნაურის
დროს ისე დაუხლოვდა ქართველებს, რომ ბოდოს უამს
ქრისტიანობა მიიღო. მაჰმადიანობაში მის ომარი ეწოდა, ქრის-
ტიანობაში ნეოფიტე უწოდეს. ამის დროს ქართლში განაგებდა
კათოლიკოზი საშვილი. საშვილოა აღიყვანა იგი წინამძღვრად
ურბნის და შემდგომ ხელ დასხმული ჰყო ეპისკოპოსათა. შემ-
დგომ ამისა სპარსეთის მოგება, ცეცხლის მსახურთა და სწებმა
ნეოფიტე დაჰქოლეს ქვითა და მოჰკლეს მოწამეობით. რომლისა
სსენებასაც ქართველი ეკლესია 28 სექტემბერს დღესასწაუ-
ღობს.

7) წმიდა ნინოს.

შსლური ღედა, ძლიერთა ჰამ მეღვიარე,
ძვართისა მძებნი, ღვთის ღედის მოციქული,
ტინთა მაგართა, ცვლად ღვთისად მიმნთები,
ატრთ მცხი სრულად, ქართველთა მენდრიე

8) იოსებ აბბა ალავერდელს.

შუა მდინარით, მოსაბრწინმან მთიებმან
სიზრქე ღამეთა, სანახებთა კახეთის
ცისკრით მსდევნა, მშითა მცხინვარე ქმნილმან
მრნი ახლნა მწაველითა, მოძღვრებითა
აბბა მამან იოსებ დიდ მნათობან.

9) შიო ღვამელს.

მღვიმე ფრედ მიწა, მკვენ ეთერისად მძენი,
მთხრებლ კიბედ კამარათა ცისათა ზე,
ზესთა ზენისა, მყისა მალღდა სუფევად,
მამაო შიო, ასაგრო მსურის შენდა
მღვიმით წუხილათ, აღმოამწი ტყვიე კიდული.

7) წმიდა ნინო განმანათლებელი ქართველთა სცხოვრებ-
და მესამე საუკუნის დასასრულს და მეოთხე საუკუნის დასაწყისს.
ცხოვრება წმიდისა ნინოს გრცელად არის აღწერილი და დაბეჭდი-
ლი და ამიტომ ჩვენ არას ვიტყვი. მის სსენებას საქართვე-
ლოს ეკლესია დღესასწაულობს 14 იანვარს. გვამი წმიდისა
ნინოს დასაფლავებულია კახეთს, სოფ. ბოდბეში აღწეხუელს
მონასტერში.

8) იოსებ აბბა ალავერდელი სცხოვრებდა მეექვსე საუკუ-
ნეში და იყო ერთი მეთვთამეტე მამათაგანი. გვამი მისი დასა-
ფლავებულია ალავერდის მონასტერში.

9) შიო მღვიმელი სცხოვრებდა მეექვსე საუკუნეში, იგი
იყო ერთი მეთვთამეტე მამათაგანი. პირველ ხანს თფილისის
მანკლობე სცხოვრებდა, შემდგომ განშორდა და დაემკვიდრა
სოფელს გორქსჯისკენ, სადაც აღაშენა მონასტერი და დასაფ-
ლავდა იქვე. მის სსენებას დღესასწაულობს ქართველი ეკლესია
9 მაისს.

10) ბიძინა ჩოღაყაშვილს.

მატაკარანი, ბიძინა მათ წინა-მსწროვი,
ასათ განთესივით, სპარსთაგან იაკობობს,
მჭრიდით ნაწვერად, ნასხამთ ჰკობს სიხარულით,
კაცებით კაცთად, მომკედარმან მკედარი მალმართოს,
მასრან მახაროს, ხარებათ საუკუნოთ.

11) წმ. ელისაბარს ჭ შაღვას.

სამნი მარტივლინი, სამებისად მსბოლობენ,
მრის-მთავარნი, ორი ქსნისა ძმანები,
იაკინთ ხშირად, ოკროთ თოფით იოჭვენ,
პირად-პირად, განცილნი აღელნ ღეთისად,
შალვა თოფთ იფრთებს, ელისბარით აღისუფვენ.

ხელ-მოუწერილი წერილების შესახებ.

ბაზეთ «ზარიაში» დაბეჭდილია შემდეგი შინა-
არსის მოწოდება მაღალ ყოვლად უსამღვდელოესო-
ბის მიტროპოლიტის პლატონისა: «არა ერთხელ
მიმიღია მე უცნობი პირებისაგან სხვა-და-სხვა შინა-
არსის ხელ-მოუწერილი წერილები: ზოგი ეს წერი-
ლები საესენი არიან მრისხანებით და გინებით,
რომლებიც წერა სასირცხო და ცოდვა არის სინდი-
სიანი პირებისათვის, განსაკუთრებით ქრისტიანეთა-
თვის, მით უმეტეს რომ ეს წერილები იგზავნიან
არქიერებთან; ზოგი წერილები ისეთი შინაარსისა
არიან, რომ იმათზე ყველას თავამად შეუძლია თავი-
ნი სახელის და გვარის მოწერა, მაგალითებ იმისთა-

10) ბიძინა ჩოღაყაშვილი გახვით თავადთაგანი იყო,
სტეფანეზა მჭვიდმეტე საუკუნეში. ქრისტეს საწმენოებისათვის ეწა-
მნენ შაჰაბაზისაგან სპარსეთში. გვამი მათი მოიღეს ქართლში
და დასაფლავეს იკორთის მონასტერში. ამათ სხენებს ქართ-
ველი ვაჭარები ერთსა და იმავე დღეს ექმობს, როცა ბიძინა
ჩოღაყაშვილისას.

11) წმ. ელისაბარს ელისბარი და შალვა გვარად
ერისთვის შეიღობი იყვნენ. ქრისტეს საწმენოებისათვის ეწა-
მნენ შაჰაბაზისაგან სპარსეთში. გვამი მათი მოიღეს ქართლში
და დასაფლავეს იკორთის მონასტერში. ამათ სხენებს ქართ-
ველი ვაჭარები ერთსა და იმავე დღეს ექმობს, როცა ბიძინა
ჩოღაყაშვილისას.

ნა წერილები, რომლებშიაც სწერენ, რომ იფად
იყიდებოდეს სეფისკრები და ზოგიერთ ეკკლესიებში
აღრე სრულდებოდეს ღვთის მსახურება; ზოგი წე-
რილები, ერთი შეხედვით, გვეგონებათ, რომ
კეთილ-განზრახულებით არიან დაწერილნი. ამის-
თანა წერილებში აღწერილია სხვა-და-სხვა ცნო-
ბები ეპარქიის და სასულიერო წოდების
შესახებ; ამისთანა წერილები ქვეშ ადვილად
შეგძლოთ ხელი მოეწერათ მათ დამწერლებს, რომ
დამტკიცებათ თავიანთი ნათქვამის სინამდვილეც
და მეორეთ ეს იმისთვისაც საჭირო იყო, რომ მე
მომეთხოვა განმარტება მათი წერილების შინაარსის
შესახებ. ამბობენ, რომ ამისთანა წერილებს ღებუ-
ლობენ სხვა პირებიც, განსაკუთრებით უმფროსები.
ამიტომ მე ჩემ მწვენილ-მთავროს მოვალეობად
ესთელი ესთქვა რამე ამაზე შესაგონებლად იმა პირთა,
რომელნიც აგზავნიან ამისთანა წერილებს. სახელ-
დობრ: «კანონში ნათქვამია, რომ ხელ-მოუწე-
რელი, დაბეჭდვითი წერილებისა გვამი არ უნდა
მოხდეს გამოძიება; ამიტომ მე, მივიღებ თუ არა
ამისთანა წერილებს, მოვალე ვარ წაუკითხვად
დაესწვა ისინი, ანუ განუცხადო ამავეზე პოლიციას,
ხოლო უსახელო შემთხვევით ამა წერილისა, თუ ის
აღმოჩენილ იქმნა პოლიციისაგან, მიეცემა სისხლის
სამართალში.» მაშასადამე, ვინც უგზავნის სხვას
ხელ-მოუწერილ წერილებს, ის იქცევა უკანონოდ და
მასთან სწევს უბრალო შრომას, რადგან ამისთან
წერილების შესახებ არ მოხდება არა ვითარი საქმის
წარმოება და დარჩებიან სრულებით უყურადღებო.

ვინც უგზავნის სხვებს ხელ-მოუწერილ წერილებს
და თავის თავს მალავს, ვითომც ის არ არის მისი
შემთხვევითი, ამით ის ცხადათ ამტკიცებს, რომ იგი
სულ მოკლეა, ვერ ბედავს ცხადათ გამოთქვას ის,
რაზედაც ლაპარაკობს უსახელო წერილში, ანუ
იქცევა უსინდისოდ და სწერს სიცრუეს.

მაგრამ პატიოსანი, კეთილშობილი და მხნე
კაცი გახედვით და ცხადათ ლაპარაკობს სიმართლეს.
ვინც დამტკიცებს სხვას ხელ-მოუწერილ წერილში
და თავის გამოცხადებას კი ვერ ბედავს, ის ემსგავ-
ნება ისეთ კაცს, რომელიც სხვას ტოლბას ესწრის და
თვითონ კი იმალება კედლის უკან, ე. ი. ამით ის ამტკი-
ცებს არამც თუ მარტო თავის სიმზღადეს, არამედ
თავის სულის სიმართლეს და სიმდაბლეს. ის იქცე-
ვა იცო ქრისტის სწავლის წინააღმდეგ, რომე-
ლიც გვამცნებს ჩვენ, რათა არავინ არ ეძაგოთ და
არც ცუდათ მოვიხსენოთ; ამ გვარი კაცი იქცევა
მსგავსად იმა მწიგნობართა, რომელნიც, სიტყვისაგან

მოკიჭულისა, უარს ჰყოფენ მეუფურასეთა, არიან შეუყოვარნი და თავის წებანი და არ ერიდებათ, აედ მოიხსენონ მეუფურასენი; ისინი აუტეგენ იმას, რაც არ ესმისთ და არ იცანს.»

«მეტყე უმეტეს, გინც უგზავნის სხვებს უსახელო ლანძღვითი წერილებს, ანუ, სურს რა დამალოს თავისი თავი, სწერს ამ გვარ წერილებს გამოცელილი ხელით და აწერს მათ ქვეშ სხვა გამოგონებულ სახელს და მათში სწერს ნამდვილს სიტყუეს, ანუ ჭეშმარიტებად სთვლის მას, რაც სინამდვილით არ იცის, ის ცხადად ემსგავსება ეშმაკს, უპირველეს შურის მეგებულს და კაცის მკვლელს, რომელიც აცდნის კაცს და თავის ბოროტ განზრახვას მალავს, არ ეჩვენება თავისი ნამდვილის სახით, არამედ მიიღებს სხვა-და-სხვა სახეს, მაგალითებ, ევა შეადგინა მან გველის სახით, ზან ის გამოეცხადება კაცსა ანგელოზის სახით.»

«ისუ შენ კეთილი განზრახვით გინდა რამე შეატყობო სხვას, ანუ გინდა მიაქციო მისი ყურადღება თვით მის ცუდ საქციელს, მაგრამ არ გინდა ეს ჩაიდინო ცხადად, მაშინ მოიქეცი ისე, როგორც გვამცნებს მაცხოვარი, რომელიც ამბობს: «ხოლო უკეთუ შეგცოდნის შენ მამან შენან, მიჰედ და ამხადე მას, რაჟამს შენ და იგი მხოლოდ იფხუთ მარტოხან;» თუმცა შენ არ შეგიძლია მასთან მისვლა ამ საქმის ასახსნელად, მაშინ შეატყობი მას ყოველივე წერილით ცხადად და კეთილ განზრახულებით, როგორც შენ შენის ქრისტიანს და მასთანავე სთხოვე მას წერილში, რომ მან არ გაამჟღავნოს შენი სახელი. მე არ ვფიქრობ, რომ ეიმე ამით უკმაყოფილოდ დარჩეს და არ აღასრულოს შენი თხოვნა.»

«მსურს რა მე ეიცოდე ყოველივე, რაც კი სდება ჩემდამო რწმუნებულს ეპარქიის სასულიერო უწყებაში, რომ ამით მე შემეძლოს თავის დროზედ მივიღო ზომები გასაწორებლად იმისა, რაც მასში არის უწყისო, ფსოხვე ყველა კეთილ პირებს ცხადად და დაუმალავად შემატყობინონ მე ყოველივე, რასაც ისინი საჭიროდ სთვლიან მოაღწეონ ჩემ ყურადღებამდის ეპარქიის და რწმუნებულის სამღვდელთაგანის სასიკეთოდ; მაგრამ მტკიცე და დალაგებითი ცნობები შემატყობინონ ხელ-მოუწერილი წერილებით კი არა, არამედ მოაწერონ ხელი და ცხადად აღნიშნონ თავიანთი წოდება, სახელი, გვარი და საცხოვრებელი ადგილი. მაგრამ შენ ეველას, რომ მე არ გამოუცხადებ არაივს მათ სახელს და გვარს, თუმცა მათ არა სურსთ, რომ ივინი გამოცხადებულ იქნენ და მე ამ მოხსენების შესახებ

ვიზამ ჯეროვან განკარგულებასა, როცა ეს მოხსენებანი, კანონიერი გამოაკლვის შემდეგ, აღმოჩნდებიან ნამდვილნი.»

«ზანსკუთრებით თქვენ, არქიელნო და ბოლოჩინებო, უმახლობელსნო თანამშრომელნო ჩემო ჩემს თამდებობის შესახებ, ნუ დამიძალავთ მე თქვენდამო რწმუნებული ეკკლესიების კრებულითა და სამრევლოების შესახებ იმას, რაც საჭიროა ჩემთვის ეიცოდე მათ შესახებ, როგორც მწყემსთ-მთავარს, არამედ ცხადად შემატყობინეთ მე ყოველივე, რაზედაც საჭიროა ჩემი ყურადღება, და ნუ იფიქრებთ, რომ აქედან წარმოადგეს რამე ცუდი საქმე თქვენთვის ანუ სხვისათვის: მხოლოდ მე მსურს ეიკონო ნამდვილი ცნობები რწმუნებულს ჩემდამო ეპარქიის შესახებ იმისთვის კი არა, რომ ვისმეს რამე ვაწერო, არამედ იმ მიზნით, რომ მოვსპო ყოველივე სიბოროტე, თუმცა ის არსებობს ეპარქიაში. შოველივე საჭირო ცნობები შემატყობინეთ მე ჩვეულებრივი საკუთარი რაზმობრებით, როგორც საქმე მოითხოვდეს და არა უსახელო წერილებით, რადგან ამისთანა წერილების შედგენა არ შეგვენის და სასირცხო არის ყოველი ქრისტიანეთათვის, მით უმეტეს უფრო სათაქილოა სასულიერო წოდებისათვის, რადგან ამ წერილებში იხატება დაფარულობა და სიბოროტე და ზან ნამდვილი გაჩენილობა (როცა ისინი იფიქრებან განსხვავებული ხელით და ხელ-მოუწერილი არიან სხვა პირების სახელებით), ხოლო სასულიერო პირნი, უმეტეს საეკკლესიო მოსამსახურენი მოვალენი არიან მოიქცნენ ჩვენებისა მეტრ მოკიჭულებისა კეთილ სინდისიერად და პატიოსნად და ლეთის მოსაწონი ჭეშმარიტებით.»

მამპადი-ილშამის დამაარსებელი

და მისი სწავლის მიმდევართაგან მიყენებული ტანჯვა-წვალებისანი საქართველოს და სხვა მხარეთა ქრისტიანეთადმი.

VIII.

ჯერ პატარა-პატარა დასცეს გზავნიდა მამპადი კორეიშების ქარვანთა გასაცარკვავად. პირველად მან კი რიცხოვან მტრებზე გაიმარჯვა სოფ. შდრ-თან, რომლის თავყანის საცემლად მოგზაურობენ

მაჰმადიანი, მეორე ბრძოლაში, ოგოდის მთაზე, მაჰმადი დავრილ და დამარცხებულ იქმნა. მან მაჰმადი-რად გაუძღო. ამ უბედურებასა და ხალხში რწმუნებად არ დაუკარგა. მხოლოდ მეორე წელიწადს იქმნენ დამარცხებულნი მედიანაზედ კორეიშანი. ამ გამარჯვებამ უფრო გააძნევა მაჰმადი და გაუშრავლა მომხრენი. ძორეიშებს გარდა მალე მაჰმადმა გაუშრია ბრძოლა არაბთა სხვა ტომებსაც და არაბეთში მცხოვრებ ურიებსაც. შევლან მას ბედი სწევდა. შევლან იგი საშიშარი გახდა. მტრების დამარცხებით არ ცნაყოფილდებოდა, ხოცავდა ტყვეთაც, როგორათაც სჯულის მოწინააღმდეგეთა. ამ ნაირად ნელ-ნელა იმას შეეძინა უფლებაც და ძლიერებაც. შემეტეს ნაწილი არაბეთისა დემორჩილა მას 682 წ. იგი ურჩევდა ისლამის მიღებას: სპარსეთის ხელშეწყვეს, აღმოსავლეთის (საბერძნეთის) იმპერატორს მრეკლეს, მის მკვიდრის სასალარს და მთიანობის მთავარს ნაგიაშის. თუმცა შაჰი მაჰმადის ეპისტოლე მიღებისთანავე დაუხრიწა, მაგრამ მისი არაბეთის საზღვაო კი მიემხრო ახალს მასწავლებელსა. იმპერატორმა მრეკლემ პასუხად ზრდილობიანი წერილი და საჩუქრები გაუგზავნა; ესრევე მოიქცა ამის მკვიდრის სარდალი. ნაგიაშმა კი საჯაროდ აღიარა ისლამი.

IX.

მაჰმადის ძლიერებისათვის საჭირო იყო მექქისა და ქაჰის აღება. მექქის აღება განფანტვდა ყოველსავე იქმნა მის მოწოდებაზე, მაგრამ როგორ აღესრულებინა ესა? თავის-თავად ქალაქის მცხოვრებნი არ ემორჩილებოდნენ. ძალად აღება—საეჭვო იყო: ის წმინდა სალოცავად ითვლებოდა. ამისა გამო 627 წ. მაჰმადი გამგზავრა მექქისაკენ და მეგობრულად მოილაპარაკა ძორეიშებთან, რომ მიეცათ მისათვის ნება ქაჰის მოღებისა (628 წ.). ამაზე ნება მას დართეს და მაჰმადმა სამი დღე განატარა სალოცავში. მექქაში მყოფობის დროს თავის წეთისნიერა მოქმედებით ბევრნი ღმრთიერებაში მიიყვანა და თავის მხარეს გადმოიხრა რამდენიმე ძორეიშთაგანი, სხვთა შორის, ვაჟკაცი ქოლდებიც, რომელმაც წინა წლებში ოგოდასთან დამარცხა მაჰმადი, შემდეგში კი იგი შევიდა წინასწარმეტყველის სასმასურში და დაიმსახურა სახელ-წოდება «კერთხი (მეფე) უფლისა.» 629 წ. მაჰმადი 10,000 ჯარით იერაშით მივიდა მექქაზე. ჯერ ბევრი ეცადა, რომ ნებით დამორჩილებოდა ქალაქი, მაგრამ ყოველი მისი ცდა ამაოთ შეიქმნა: ქალაქი არ დამორჩილა. მაშინ მაჰმადმა ბრძანება

გასცა, რომ ყოველი გზა ქალაქისა შეეკრათ, სისხლის ნახევარი კი აღუტკმა ჯარსა. მაგრამ მტრებმა არ დაცალეს. ანაზღუდულად ძორეიშთა დასი დეცა: ძალდეს, რომელმაც დამარცხა მტერნი, უკუაქცია, დაღვენწა მათ და შევიდა მექქაში. ასრე უძლეველი ქალაქი აღებულ იქმნა.

მაჰმადის ცხოვრებაში ეს დრო შეიქმნა ბრწყინვალე ხანად. მისი შესვლა მექქაში იყო ღიღებულის: მას ეცვა წითელი ტანისამოსი, იჯდა თვის საყვარელ აქლემზედ, ეკირა ხელში კვერთხი, გარემოცული იყო ბრწყინვალე ამალით. ძალაქმა მიიღო იგი, ეთათაცა წინასწარმეტყველი და მეფე, მაჰმადი ხალხს ისე კი არ მოეკცა, როგორც მტერი, არამედ როგორც მაღალ სულიერანი მათი მფარველი. მექქა აღიარა თავისუფალ ქალაქად და აპატია დანაშაულობანი დაუძინებელთა თვისთა მტერთა—ძორეიშებს. მხოლოდ 10 სული, 6 კაცი და 4 დედა-კაცი არ შეიწყნარა, მაგრამ მათგან შიდა სიკვდილით დასაჯა მხოლოდ 4 უბოროტესნი პირნი. მაჰმადს გამგებლობა ჩააბარა ახალს თვის მომხრეს—მსმან ძორეიშს. თითონ კი შეიღ გზის გარ შემოაღრა მაჰმადსა და ამ დროს ხალხი მაღლა ხმით წარმოსთქამდა ხოლმე: «ღიდ არს უფალი.» შემდეგ თითონაც შევიდა მაჰმადში, საცა იხილა კერანი, რომელნიც გაატანინა ქალაქს გარეთ და დამტერყინა.

X.

მექქის აღების შემდეგ სხვადასხვა ქვეყნების დასაპყრობად გაგზავნა თვისნი მხედარნი—სასალარანი, თითონ კი გაუდგა მათ 50 დღის შემდეგ სადაც კი გამოჩნდებოდა მაჰმადი, ყველგან იმარჯვებდა. საცა მისნი წინა ჯარნი უკუტყვეულ იქმნებოდნენ, იქ მაჰმადი თავის ჭკუითა და ვაჟკაცობით სძლედა მტერთა. მაჰმადის სიუხვე იზიდავდა მისკენ მრავალს მომხრესა. თითქმის არაბეთის ყველა ტომებმა, ზოგმა ნებით, ზოგმა უნებლით, იცნეს იგი მთავრად და მიიღო არაბეთის მმართველად.

აღმოსავლეთის იმპერატორის მრეკლეს წინააღმდეგ მაჰმადმა სირიაში გაილაშქრა 30,000 ჯარით. დიდს სიძევში ის მივიდა ტაბუკომდის, რომელიც დამასკს შორავს 10 დღის მანძილით. ამას იქით წასვლა ვეღარ გახდა. ლაშქარიბილამ დაბრუნების შემდეგ უთხრა თავის ჯარსა: «იბრძოლეთ! იბრძოლეთ წინააღმდეგ ლეთის და მომავლის საშჯაროს უარყოფელთა, ურიათა და ქრისტიანთა! იბრძოლეთ იმ დრომდის, მინამ იგინი მორჩილებას არ გამოაცხადებენ და არ გამოიღებენ ხარკს!»

XI

მაჰმადი ხელ-ახლა მედინიდან გაემგზავრა მექა-ში სალოცავის თაყვანის საცემლად. ამ მგზავრობაში ხალხის თვალში უფრო ამაღლა მაჰმადი და მისი მგზავრობა შეიქმნა მაგალითად შემდეგი საუკუნოების ხალხთათვის. დიდის დიდებულებით მთელი არაბეთიდან მოიწიეს მლოცავნი. 100.000 მართლ-მორწმუნე გაჰყვა სალოცავად წინასწარ-მეტყველსა. მედინიდან გამოგზავრების წინად ზეთი იცხო, გზა-ზე კი ჰკითხულობდა ლოცვებსა. მექაში აგრეთვე დიდებულად შეიდა, როგორათაც პირველად ქალაქის აღების დროს. დიდის მოწიწებით თაყვანი ჰსცა მაჰმადსა, მრავალჯერ და მალა ხმით აღიარა თვისი სარწმუნოება და ხალხის წინაშე წარმოსთქვა რამდენიმე სიტყვანი, რომლებითაც ხალხს სამღვრთო ელოდ დასდო მოგზაურობა მექის თაყვანის საცემლად.

XII.

ეს იყო უკანასკნელი მოგზაურობა მაჰმადისა. მედინაში დაბრუნების შემდეგ ავად-გახდა და ამ ავად მყოფობაში კიდევ ბოლო მოუღო მასს. ამბობენ, ავად-მყოფობის მიზეზი იყო მისი მოწამლვა შხამით, რომელმაც რამდენიმე წლის ტანჯვის შემდეგ ბოლო მოუღო მას.

მაჰმადი თუმცა საშინლად იტანჯებოდა ტკივილებითა, მაგრამ ითმენდა. მართხელ, მისი ბრძანებისა მებრ, ის წაიყვანეს მეჩეთში, საცა სიმშვიდით და სინანულითა უქადაგა შეკრებლის ხალხსა შემდეგი: «თუ რომელიმე თქვენგანი მიცემია შეუწყნარებლად, ესლა იმან გადამხილას იმითივე; თუ ვისიმე სახელი შემეიგნებია, გადამხილას იმითივე; თუ ვისიმე ფული უკანაროდ შემეძენია, მზათა ვარ ესლავე დაუბრუნოვო.» ამ სიტყვების შემდეგ დაიწყო ლოცვა. ლოცვის შემდეგ ხალხს კიდევ მოაგონა თვისი სიტყვები. მაშინ ეილაჯ უტნობმა კაცმა მალა-დ ხმით სთქვა: «მე გთხოვ სამს დრჰჰანასა.» წინასწარ-მეტყველმა მაშინვე მიუბოძა ფული, მაღლობაც გადუხადა და წარმოსთქვა: «სჯობია ამ ქვეყანაშივე გამტყუნდე, იმან იმ ქვეყანაში.» შემდეგ მან გამოაცხადა: უფაღმა მომცა ნებაო, რომ ამოვიჩიო ან ეს ქვეყანა, ან ისა (მომავალი) და მე ვაჟგზობნიე მომევალიო. მართლ-მორწმუნენი დიდის მწუხარებით უსმენდნ მას. ბოლოს მაჰმადმა მისცა ხალხს შემდეგი დარჩევა: «თქვენ არაბეთი სრულიად უნდა განწმინდოთ კერათაყვანის მცემელთაგან, უნდა

შეთითოსოთ მაღვიარებელნი ისლამისა და მარადის იგარჯოთოთ ლოცვაში.»

მამათ-სქესის მოადგილენი არ დაშთა მაჰმადსა: ოთხნი ძენი ხადჯასაგან ნაყოლნი და ერთიც მისი მეთერთმეტე ცოლის მარაიამისაგან ყრბობაშივე დაიხრცნენ. თქვის მოადგილენად არაფერი განკარგულება არ დაუტოვებია. ამიტომ სამთა მისთა სპასალთაგან: აბუ-ბექრის, ომარის და ალიას შორის არჩევანი შეიქმნა მეტად საძნელო და სადავდარაზო საგნად. მაგრამ, რადგან ხშირად სპასალარად ჰწინადა აბუ-ბექრსა, მაჰმადი წინ-და-წინვე აგრძობინებდა ხალხსა, თუ ვინ უნდა ყოფილიყო მისი მოადგილე.

სამი დღის წინად სიკედილამდე მოციქულის სურვილისა მებრ, წაიყვანეს იგი მეჩეთში, საცა ნე-ლის ხმით წარმოსთქვამდა ხოლმე ლოცვებსა. ერთს სიტხის მიცემის დროს მან მოითხოვა კალამი და მელანი. რომ დაეწერა ახალი განცხადებანი. მაგრამ ამ ნაირი მისი სურვილი მისთა მზღებელთა იცნეს ყოჩანის დამცირებად, რომელიც უკვე შეიცავდა მთელს სწავლას მაჰმადისას. იმთ შორის ჩამოვარდა ბასი იმაზედ, მიეცეს მაჰმადს რასაც ითხოვს, თუ არა? ამ ნაირის ბასით შეწუხებულმა უთხრა მათ, რომ წინასწარ-მეტყველთან ლაქობა უზრდელობა და უბრძანა გასულიყვენ იქიდან.

სიკედილის დროს წარმოსთქვა: «მიედივარ, მიედივარ წმიდათა თანა ცათაშინას! იგი იწეა ხალიჩაზედ; თავი ელა თვისის საყვარლის აბისს მუხლზედ. 17 ივნის 632 წ. 63 წლისა გარდაიცვალა.

მის სიკედილის ამბავმა გააკვირვა ხალხი. ჯერ სრულიად არ დიჯერეს. «ღმერთსავით წმიდაა, ამბობდნ ხალხში, იგი არ მომკვდარა, არამედ მოსე და იესოსავით განსიენებს და კიდევ გამოეცხადება ხალხსა.» ომარი სიკედილს უქადა მათ, რომელნიც იტყოდნ, რომ წინასწარ-მეტყველი მოკვდაო. მეთილ-გონიერმა აბუ-ბექრმა კი მოსპო ეს ბასი. მან ომარსა და ხალხის კრებას მოახსენა: «ვისა სცემთ თაყვანსა, მაჰმადსა, თუ იმის ღმერთსა?» «მაჰმადის ღმერთსა,» უპასუხეს.—«ღმერთი სცხოვრობს საუკუნოდ, მაჰმადი კი, როგორც ჩვენ, იყო სიკედილის კაცი,—მას თვითონაც ამბობდა—და წარსდა წინაშე უკვდავისა.»

მეორე ბასი შეიქმნა იმაზედ, თუ სად დაესაფლავებიათ, მაგრამ ეს ბასიც მოსპო აბუ-ბექრმა, მან დაარწმუნა ყველანი, რომ, ვითომ მაჰმადს ეთქვას მისთვის, რომელ წინასწარ-მეტყველი უნდა

დასაფლავდეს იქ, საცა აღესრულაო. ამიტომ გააკეთეს ლუსკუმა აიშის ოთახის იატაკის ქვეშ და ახლო ნათესავებმა ჩასდვეს მასში წინასწარ-მეტყველის სხეული. ამღვთარებელი მამადისა დღესეც მიდიან ამ ადგილს სალოცავად.

მოსე ჯანაშვილი.

სხვა-და-სხვა ამბები და შენიშვნები.

ამ უკანასკნელ დროს მეტის-მეტად გაძლიერდა ყელის ტივილი მუთაისში. გიმნაზიის ერთ მასწავლებელს, პეტროვს სამი შეილი მოუყლა ამ სნეულებამ. მანსაკუთრებით შავირდებში ეს სენი ძლიერ გაერცელდა. მუთაისის სასულიერო სასწავლებლის მოსწავლეებში ისე გაძლიერდა ეს სენი, რომ ყოვლადსამღვდელო მამრიელის ნება-რთვით ამ სასწავლებლის ყველა შავირდები ამ თვის 9-ს უკვე დაითხოვა სასწავლებლის სამმართველომ. მუთაისის სამხედრო გუბერნატორმა სთხოვა კავკასიის სამასწავლებლო ოლქის მზრუნველს, რომ შავირდები დროებით დაითხოვონ მუთაისის ყველა სასწავლებლებიდან.

მქვს და შეიღს ამა დეკემბრის რიცხვებში დიდი წვიმები იყო თითქმის ყველგან მუთაისის გუბერნიაში. შორაპნის მაზრაში, სოუელს ძალითში, უბრალო ღელე ისე მოდიდებული იყო, რომ შუადლისას ერთი დღე-შეილი ნებიერიძეები, ცხენით მიმავალნი, მოიტაცა და ორივენი დახარჩო. ძაცი ნახეს და ქალი ჯერეთაც ვერ უნახავს.

ამ ზამთარს კალენდარი უწერს ძლიერ ცუდს და დიდ თოვლიანს. როგორც ეტყობა, ეს წინასწარ-მეტყველობა, ეგონებ, არ გამტყუნდეს!..

ლეინის მოსავალი ამ წელში არ იყო მაინც-და-მაინც ცუდი, მაგრამ თითქმის ყველა სოფლებში

უზიენი ღვინის «ვადბრუნებას» და გაფუჭებას. ამის გამო ღვინის ფასი ამ წელში ძლიერ აიჭევს.

ჩვენში მღვდლების დრამათ თითო გლეხზე ორ-ორ მანეთს ჰყრევენ. ამ დრამით და სხვა შემოსავლით საშუალო რიცხვით მღვდელს შეუდგება წლიური ჯამაგირი სამას მანეთამდე. ზოგიერთებს ეს ჯამაგირი მღვდლებათვის დიდთ მიაჩნიათ. რა-ღა უნდა სთქვან ინგლისში, სადაც «საეკლესიო უწყების» სიტყვით, არქიეპისკოპოსებს აქეთ ასი ათასი მანეთი წელიწადში, ეპისკოპოსებს ოცი ათასიდან ასი ათას მანეთამდე, ხოლო მღვდლებს და დეკანოზებს ათასი მანეთიდან ათი ათას მანეთამდე ეძლევათ.

მთავრად ნოემბერს გარდაიცვალა ახალციხეში სამოქალაქო სასწავლებლის ინსპექტორი ივანე ზურაბისძე ძოპაძე. მანსვენებულზე ჩვენ ვკითხულობთ გაზეთს «მეტრში» შემდეგ სიტყვებს:

«შუქალი სიკვდილმა 18 ნოემბერს წაგვართვა ახალ ციხის სამოქალაქო სასწავლებლის ინსპექტორი ივანე ზურაბისძე ძოპაძე. მანსვენებული ეკუთვნოდა იმ გვარ პატიოსან ხალხთა რიცხვს, რომელნიც ერთბაშად ცოტანი არიან ჩვენს საქართველოში. როგორც ინსპექტორი, იგი მსურველთა ასრულებდა თავის მოვალეობას და კარგს ნიადგუზედაც დააყენა მისდამი მიზარებული სასწავლებელი და როგორც კაცი, იგი იყო სინიდიისანი და პატიოსნებით საესე, ამისათვის განსვენებული საყვარელი იყო არა მარტო ახალციხის ქართველთა საზოგადოებისათვის, არამედ სომეხთა, რუსთა და სხვათა საზოგადოებისათვისაც. ღია, სამწუხაროა ამ გვარი კაცის დაკარგვა საზოგადოდ ჩვენთვის და კერძოდ ჩვენ ახალციხელებისათვის, სადაც ერთბაშად იშვიათად შეხვდებით პატიოსნებით განმსჭვალულს და კეთილ-სინიდიისანს პირს, და თუ მხედველობაში მივიღებთ მისს პატიოსნურს ქცევას მოსწავლეთადმი, განსაკუთრებით შეუძლებელთადმი, რომელთაც მატერიალურადც ზოგიერთ შემთხვევაში ეხმარებოდა,—მაშინ უნებლიეთ წარმოსთქვას ყოველი პატიოსანი მოყვასთ მოყვარე: «დიდება და პატივი გავსა შენს, უღომომელ ბედისგან საუკუნოდ მოზორებულა, ივანე ზურაბის ძე!...»

როგორც განსვენებაზე, აგრეთვე საყდარშიაც, დიდ-ძალი ხალხი დაესწრო და დიდის მწუხარებით

და გლოვით მიაბარეს გაუმძღვრის მიწის მისი გვამი.
მულოთად მუწუნარებს გაუტყნადებთ მისს მწუ-
ხარე მშობელთ ამ გვარის შვილის დაკარგვისათვის.»

* *

«მეგრის» დღიურ განვითარდ გამოცემის ნება
რთვა, როგორც ეხლა ნამდვილად შეეცდებოდა, ბ.
ილია შავიკაძეს მისგან პეტერბურგად. მისი
ამავე გაზეთის გამოცემაზე გაზეთი «Кавказ»-ში
ეკითხულობთ, რომ ბ. ი. შავიკაძეს მთელია ნება-
რთვა ამ გაზეთის გამოცემაზე იმ პირობით,
რომ წლიური ფასი ამ გამოცემას დაედოს
ერთი თუმანი და პრორამმა გამოცემის უნდა
გადიდეს კერძო განცხადების განყოფილებით.
ჩვენ ხალხში რომ გაზეთების კითხვის სურვილია გა-
რცელებული, ერთი თუმანი ძალიან დიდი
ფასია. რაიცა შეეცება კერძო განცხადებათა განყო-
ფილებების გადაიდებს, ეს ადვილი მოსახერხებელია,
თუ ჩვენი სააზნაურო ბანკების განცხადებათა ბეჭ-
დვა არ მოიმაღლა..»

* *

ჩვენ შეეცდებოდა, რომ ძალაქ მუთაისში, მთა-
ვარ აბგელოზის ეკლესიის საკუთარს სახლებში,
სადაც პირველად იმყოფებოდა კანტორა ნატარაი-
ისა ბაბაშვილისა, გაუხსნიათ **ამარილ საფარლო**
კაბინეტი, სადაც იღებენ ყოველ კაცსა საქმის საწარ-
მოებელ ქაღალდებს როგორც დასაწერად, ისე
გადასაწერად, მავალითად: თბილისს, აველაიებს,
კასაიებს, პაუხებს (**ОТЗЫВЫ, ОТВЕТЫ**), თამაშებს,
პირობებს (კანტორაებს) და სს., აგრეთვე სარაგზინი
ძველ საბუთებს—ძირითადი იქნება, თუ რუსული
ძლიერ პირიანად. მხლანდელ დროში ძლიერ გა-
მწელებულია ქაღალდების კარგი ხელით გადაწერა
და დიდ შემწერებს აღმოუჩენს ამისთანა კაბინეტი
მთ, ვისაც ბევრი ქაღალდები აქვს გადასაწერი.

სიხუხუა

წმიდის მოციქულის და მასარებელის იოანე
დვითის-მეტყველის მიცვალების დღესა, წარმო-
თქმული 26 სექტემბერს ქუთაისის კათედრის
სობორიში მღვდლის ი. ჭიშვილისაგან.

სიყვარულს, ვიყვარებოდა ურთი-
ერთ არს, რამეთუ სიყვარული ღვთი-
საგან არს, და ყოველსა, რომელსა
უყვარდეს, ღვთისაგან შობილ არს და
იცის ღმერთი, რომელსა არა უყვარ-
დეს, მან არა იცის ღმერთი. რამეთუ
ღმერთი სიყვარული არს. (1 იოან. 4, 7).

შესა, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანნი, წმიდა ეკლესიას
აღასრულებს სხენებას წმიდის მოციქულისა და მასარე-

ბელისა იოანესა; აქებს და დიდებს რა იგი დღეს
მოციქულისა იოანესა, მით გარდმოგვცემს ჩვენ სწავლ-
მადიდებებს, საჭიროს ჩვენი ცხოვრებისათვის.

მოციქული იოანე იყო ერთი ათორმეტ მოციქულ-
თაგანი, რომელად განსაკუთრებით უყვარდა ჩვენს იესო
ქრისტესს. უყვარდა მოციქულნი ერთად ერთი ეს მოციქული
იოანე გასაღდი ღმერთი ბუნებით გარდაცვალების, დასა-
რჩენი გი უყვარდა ქაშინს.

როგორც იოანე მოციქულის ცხოვრებამ, აგრეთ-
ვე მისი სწავლა-მადიდებებამ და ცხადით გამაინცხვის
ცხოველი და მტკიცე სიყვარული ღვთისა და მოყვასი-
სადმი. სული მისი იყო ადვილი სიყვარულითა; ის სი-
ყვარულით იყვებდა და აბოლოებდა ყოველს თვის მო-
ძიდებას.

მოციქულმა იოანემ კარგად იცოდა, რომ ყოველი
ჭეშმარიტი ადამიანებელი ქრისტესი უნდა განსხვავებ-
დებოდეს სიყვარულითა და ამისათვის ის შემდეგი სიტყვ-
ებით ანიჭებდა თანამედროვე ქრისტიანთა: საყვარლო,
ვიყვარებოდეთ ურთი-ერთ არს, რამეთუ სიყვარული
ღვთისაგან არს, ყოველსა რომელსა უყვარდეს, ღვთი-
საგან შობილ არს და იცის ღმერთი, რომელსა არა
უყვარდეს, მან არა იცის ღმერთი, რამეთუ ღმერთი
სიყვარული არს. (1 იოან. 4, 7).

მაგვინათ, მძნო, უყრდელს მოციქულის დარიგ-
ბას და გამოვიტანოთ მისგან სულიერი სახარა. სიტყვის
მეორე მოციქულისა დმერთი არს. უსრულესი სიყვარული.
სიყვარულის გამო თვისისა შექმნა მან საღული და უსი-
ღავი ქვეყნა; ერთ წამსც რომ აღადგა ეს იგი ხელს
თვისისა ამ ქვეყნისა, მაშინ ყოველავე იქმნებოდა გამწალ.

გარს, მძნო, განსაკუთრებით საგანი ღვთის სიყვარ-
ულისა არს კაც; კაცად იხუა ღმერთმა თვისისა უსო-
მო მადლისა და სიყვარულის გამოცხადება. მან შექმნა
კაცი სხად და მსგავსად თვისისა და დაადგინა იგი ქვე-
ყნისად უფროსად ყოველთა ქმნილებათა ზედა. მაშინაც
გი, როდესაც კაცი გარდასდა ღვთის მცნებასა, მად
ღვთის სიყვარულისა კაცისადმი არ შემდრებულა, არამედ
უფროს განხილვად.

ესით შეიყვანა ღმერთმა მთელი სოფელი, მაგრამ
იგი ჩვენგანც მთიანობის სიყვარულსა. რამდენ უნდა გამოვსა-
ტოთ, მძნო, სიყვარული ღვთისადმი? რით ვაძიანოვით
მას? თვით ღმერთმა გვიჩვენა, მძნო, საგანი სიყვარუ-
ლისა; მანვე გავსწავა, რომელ მისადმი სიყვარულის გა-
მოხატვა შესაძლო არს ჩვენგან მოყვასთა შეყვარებითა:
შვიტყვარ ზოგისა შენი, ვითარცა თავი თვისი. (მათ.
22, 39); ამ მცნებასად დამყარებულ არს ღვთაებრივი
კაცობა მოყვასთა ურთი-ერთ შიარის. სიყვარული
ღვთისა და მოყვასისა მჭიდროდ არან ურთი-ერთ შიარის
შეკავებულნი; ვისცა უყვარს ღმერთი, მას უყვარს

მოეკისება, სოფლა ვისაც არ შეუარს მოეგვას, მას არ შეუარს ღმერთიცა. აჭა, ძმანო, ჭეშმარიტება, რომლის წინააღმდეგ აზვის კოქისი რა.

მოიგონეთ, მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა, რომელ გაცთა სიკვარულის გამო იხება მაცხოვარს მიღება გამოუთქმელის ტანჯვის ჯვარს ზედა.

სიკვარული შეადგენს კაცისთვის დიდს და მძალეს თვისებას; კაცი, მკვლევ ამ თვისებათა, არს მოწოდებული, მომთქვინი, არა მოშურნე. არა მრისხანე, არა ბოროტის მტრეველი: აჭა, ძმანო, დიდი და მძალე თვისებად სიკვარულისა. ყოველს კეთილს საქმეს უნდა უძღოდეს სიკვარული. იმიდამდე ყოველი კეთილი საქმე ჭკარგავს მნიშვნელობას თვისსა; უსიკვარულად არ შეიძლება სიამოვნება ღვთისა. სოცკვარ ღმერთი არ ისმის ჩვენს კედლებს მისთვის, რომელ მოკლებული ვართ სიკვარულსა.

მაგრამ, ძმანო, სიკვარული ღვთისა და მოყვასისადმი. ეივად არ შეადგენს სრულს სიკვარულს; ეივად მოთხოვნიება ჩვენსა შეუარება მტერთათა. რა სსარგებლო იქნება ჩვენთვის, თუმც შევიკვარებთ მოყვასთა და მტერთა მოყვარულთა? ასრევე იქნევიან წარმათინება. მოიგონეთ, ძმანო, რომ მაცხოვარი მოვიდა ჭეჭუნად ცოდვილთა ღ არა მართაღთათვის; გაცთა ნათესაისადმი სიკვარულის გამო ჯვარზედაც კი კედრებოდა იგი მამის თვისსა მტერთათვის: მამაო, მიუტევე ამათ, რამეთუ არა იციან, რას იქმან. (ლუკ. 23, 34).

მაცხოვარი ამ ღვთაებრივ მაცალით მიხატეს წმიდათა მოციქულთა; მათ გაავრცელეს სწავლა სსარგებლისა ყოველსა ჭეჭუნასა ზედა, რომელთა გაცთაღმი სიკვარულისა გამო მოთმინეს მზავლანი ტანჯვანი და წვალებანი; ამ მაცალით მიხატეს წმიდათა მოწამეთა; ამ მაცალით მიხატეს გემართებს ჩვენსა.

ესრეთ, მართლ-მადიდებელთა ქრისტი, აღვასრულებთ რა დღეს სხენებას წმიდასა მოციქულთა იოანესა, ჩვენ მოვიპოვეთ მის მეთაბესა, თუ მაგნამათ მას და ეთქმეთოთ სიკვარულსა და შრომის მოყვარე ვიქნეთო. მოთვალესარება თვისი მან განატარა შრომაშიდ და სიკვარულშიდ თანა შედრეკეთა ქრისტიანეთა კეთილ დღეობისათვის. ვისმართო ჩვენც ჩვენნი ძადა და ღონე ჩვენთა მოძიეთა სსარგებლოდ; შევიკვაროთ ისინი არა სიტუკეთა მხოლოდ და ენითა, არამედ საქმითა, რომ ღვთის შეძლება მოგვცეს ჩვენ ღმერთან. ამინ.

მღვდელთა საშუარდელმოც.

წმირად ჩვენც, მღვდლებო, ვართ მიზეზი, რომ ჩვენი სამწყსო ღოცვის დროს იჩენს გულგრილობას და ეკლესიაში რიგთანად თვის არ იქცეის. თვითონ ჩვენ მღვდელნი ვაძლეო

მიზეზს, რომ მღოცველები ახუჩით ისმენდნენ ღოცვას და ურიგოდ ისხავდნენ პირზე ჯვარს. მე მრავალი ისეთი რამე შემინიშნავს ჩემი მოძიების მოქმედებაში, რომ მივიკოს, თუ რატომ ამას ვერ ნიშნავდნენ თვითონ და ან რატომ არავინ უნდებდა მათ გამსწორებელი ყველა მღვდელს ზედა შეკრავს კონდაც და ზედა წიგნები, რომლებშიც ყველაფერი სწავრა, თუ რას და როგორ უნდა ასრულებდეს მღვდელი, მთავარ დიაკონი და მედავინი.

კონდაში სწავრა: «როდესაც მღვდელი წარმოსთქვამს რომელიმე სასაბუღებელს, მთავარ-დიაკონი გავა ჩრდილოეთის კართი, და დადგება ამჟონზე და იტყვის გვერდესა. იშვიათად ნახავთ ხოლმე დიაკონს, რომ მშვიდობიანი ტრავაშივე არ დაიწყოს და ამჟონზე არ გაათავოს. თვითონ ის ვერ ატეხს ამას, მაგრამ, როდესაც მღოცველები უფროებს მიმავალს და მომევირადეს, ძლიერ ცუდ შთაბეჭდილებას იღებენ. მთავარ-დიაკონის დრო ზვერი აქვს, რომ გასვლა მოასწროს და ამჟონზე პირზე ჯვარს გამოისვას შემდეგ დაიწყოს გვერდესა. მაგრამ არა, ის საზამკვეთთ არის განჩერებული კარებს უკან და გაათავებენ, თუ არა გლობას, დაიწყებს მშვიდობიანს კარებში და მიმავალი გაათავებს მოგზაურობაშივე ამ შეცდომას ისე მოციცოთ ასრულებენ ყოველ ადგილს, უცხო კაცს გვგნება, რამე ამას სწორად მართლ-მადიდებელი ეკლესიის ღვთის მსახურების ტიპიონი ითხოვს... მეორე დიდი შეცდომა გმჩნევა წირვის დროს მღვდლებს ყოველ წირვის და ღოცვის გათავებისას. მიადგება თუ არა წირვა ამ ღოცვა გათავებაზე, მღვდელი იტყვის: სიბრძნით, მედავინი: კარებს უკან. მე ვდგე: რომელი იგი კერძოვად არს... მედავინი: დაშტოცე... მღვდელი: ყოველად წმიდა ღვთის-მშობელი გაცნობნე... მედავინი: უპატივსივსა... მღვდელი: დიდება შენდა ღმერთო ჩვენი, დიდება შენდა... ამ სიტყვებს ისე ჭყარა, სულ მიგზარუნებლად ამბობენ, რომ უცხო კაცს შეშინდება, იოჟორებს, სწორედ ეკლესია ემგვრებათ თავზე და მიტომ იჩქარიან გათავებასა და ეროთ-ერთმანეთს შევიკრიანო...

ამისთანა ქცეით დიდ პატივს ჭკარგვენ სამწყსოს თვალში ჩვენი მოძღვრები. თერმც საუბედროთ იმისთანაბიცი კი არიან, რომელნიც ცისკრის ღოცვის დროს შინ ყველა ოფანურ განკარგულებას ასრულებენ. სასაბუღებლის თქმის შემდეგ, წის ქველში მიმავალ ბიქს დარბევებს აძლევენ და სხვ.

ღოცვისა და წირვის გათავების დროს უფრო უნდა ცდილობდეს მღვდელი, რომ სამწყსოს ყურადღება მიექცის და სასიამოვნო კრძალვით შთაბეჭდილება დაწერგოს მღოცველებში. ამას ადვილად შეიძლება მღვდელს, თუ რომელიმე ღვთის-მსახურების გათავების შემდეგ ყველა სიტყვებს ნელა, გარკვევით და კრძალვით გამოთქვამს. უკანასკნელ სიტყვებს მღვდელმა დიდი ყურადღება უნდა მიამციროს, განსაკუთრებით ჩამოღოცვის. ჩამოღოცვის სიტყვები დახელოვით უნდა იცოდეს მღვდელმა და არაფერი მასში არ უნდა შესცდეს. ჩამოღოცვის დროზე მღვდელმა მარცხენა ხელი გულზე უნდა დაიდგას. მარჯვენა მარს ჩამოუშვას და გათავებს პირზე-ჯვარი უნდა გამოისახოს ხაღისივად მუერებლად და ყველას იკვირდეს დაუყარს. ვინც ასე მოიქცევა დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ მღოცველებში მოხადნეს მართებულს და ჯეროვან შთაბეჭდილებას.

სოფიას მღვდელი.

განცხადებანი.

მიიღება ხალის მოწერა 1886 წლისათვის ქართულ სამკალსიო გაზეთს

„მეწამისჯედი“

და „მეწამისჯედი“ რუსულ დაბატებაზე.

მიზანი და დანიშნულება გაზეთისა: 1 შეატყობინოს სამღვდლო და საერო წოდებას ყველა განკარგულება და მოქმედება უმაღლესთა სასულიერო და სახორციელო მართებლობათა, კონსისტორიათა და მღვდელ-მთავართა, რომელთა გამოცხადება შესაძლო იქნება; 2 გაავრცელოს ქართველთა სასულიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა და ცოდნა საეკლესიო და საზოგადოებრივი ცხოვრების კითხვათა გამო; 3 გაავრცელოს საქართველოს სამღვდლო და საერო წოდებაში სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივი კეთილი ზნეობისა და სარწმუნოებისა და 4 აუსწავს და განუმარტოს სამღვდლო დასაეკლესიო მოსამსახურე პირთა ზოგიერთი ხავერდითი მათთვის მტიკიცელ მათიმოგვლეობის ასრულებისათვის.

მაზეთი „მეწამისჯედი“ გამოვა თვეში სამჯერ, თორმეტი გვერდი და ხან-დისან თვეცამეტეც.

რუსული დამატება „მეწამისჯედი“ პროგრამით და მიმართულებით გამოვა თვეში ორჯერ, ორ ფურცელამდე თითო ნომერში.

გაზეთის ფასი: ერთი წლისა გაცხადებით და გუგუზავნად — ზეითი მასკითა, ნახევარი წლისა — სამი მასკითა.

„მეწამისჯედი“ რუსული დამატებით — ექვსი მას.

ნახევარი წლით — ოთხი მას.

ცალკე რუსული დამატება წლით — სამი მას.

ნახევარი წლით — ორი მას.

გაზეთის ფულის და ყოველ გვარი წერილების გაცხადება შეიძლება რედაქციის ან ადრესის: *Во мѣстечко Копирилы, Въ редакцію „Микемей“ (Шаштыр).*

რედაქცია იმყოფება დაბა შოთაძისში რედაქტორის საკუთარს სახლში.

შენიშვნა:

ყველა სტატია და კორესპონდენცია, რომელიც რედაქციაში იქნება გაცხადებული დასაშვებია, უფოდ გრძელად და გასცდება უნდა იყოს ავტორთაგან ხელ მოწერილი.

უპირობოდ გამოცხადებული სტატუტები რედაქციის საკუთრებად ჩათვლიან და სასაქონლო მათთვის ავტორები ვერ მიიღებენ. ავტორთაგან გამოცხადებული სტატუტები, შენიშვნები და კორესპონდენციები შეიძლება ხან-დისანან შემოღებით და შესწორებით დაიბეჭდონ. სტატუტები და კორესპონდენციები, რომელიც არ დაიბეჭდებიან, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მათის ხარჯით უკანვე დაუბრუნოს.

სტატუტები, კორესპონდენციები და შენიშვნები რუსულ ენაზე დაწერილიც მიიღებიან და თარგმანები დაიბეჭდებიან.

„ЮРИДИЧЕСКОЕ ОБОЗРѢНІЕ“

(ГОДЪ ШЕСТОЙ)

Журналъ, какъ и прежде, будетъ выходить въ 1886 г. по четвергамъ, въ размѣрѣ отъ 1 до 2 печатныхъ листовъ по слѣдующей программѣ:

1. Статьи по вопросамъ теоріи права и судопроизводства.—II. Перечень, изложеніе и обоснованіе важнѣйшихъ распоряженій и узаконеній правительства.—III. Судебная хроника.—IV. Корреспонденціи юридическаго содержанія.—V. Краткіе отчеты о новыхъ книгахъ юридическаго содержанія.—VI. Слѣбъ.—VII. Тезисы и текстнальное изложеніе кассационныхъ рѣшеній: а) департаментовъ сената и б) Тифлисской судебной палаты.—VIII. Изслѣченіе изъ приказовъ по вѣдомству юстиціи.—IX. Судебный указатель. Резолюціи Тифлисской судебной палаты.—X. Объявленія.

Успѣхъ изданія и сочувствіе къ нему нашихъ юристовъ даютъ возможность редакціи „Юрид. Обзор.“ указать, —вромъ Кавказскихъ дѣятелей: С. М. Арцуни, Ф. И. Бакало, Д. З. Бакрадзе, Ө. А. Быкова, А. А. Гребенникова, К. В. Долгова, И. Я. Долголенко, Д. И. Кипіани, Д. В. Квирикеліа, П. М. Лебединскаго, А. А. Павловскаго, Я. И. Рашета, М. А. Селитринникова, Н. П. Смитана, В. А. Хльбникова, Н. А. Шаврова и др., —еще и на слѣдующихъ лицъ, общавшихъ свои статьи журналу въ 1886 году: К. Д. Андиферова, Л. С. Бѣлогрицъ — Котляревскаго (профессора) В. М. Володимирова, (профес.) и ред. „Жур. Гражд. и Угол. Права“, А. К. Вульфберта, В. А. Гольцева, Я. И. Гурлянда, Д. А. Дриля, Г. А. Джаншиева, М. В. духовскаго, (доцента универ.) Н. А. Неклюдова, (оберъ-прокурора сената), А. Е. Носа, К. И. Писюнчина, Н. Д. Сергѣевскаго, (профес.) В. Д. Спасовича, Н. С. Таганцева, (профес.) А. Т. Тимановскаго, А. Я. Фонъ-Ашеберга и н. др.

Новые годовые подписчики на 1886 г. получать бесплатно предпринятое въ 1885 г. ред. „Юрид. Обзор.“ изд. „Законы царя Вахтанга“

Пріемъ подписки объявленій —Тифлисѣ, Сололаки, Нагорная улица, д. Мерабова.

Подписка цѣна на журналъ, съ доставкою и пересылкою: на годъ 10 р.; на 6 мѣс.—6 р.; на 3 мѣс.—3 р. 20 н.

Для годовыхъ подписчиковъ допускается разсрочка въ платежѣ денегъ: при подпискѣ 4 р. въ апрѣлѣ и авг. по 3 р.

Желающіе пріобрѣсти журналъ за прежніе года уплачиваютъ: за 1881 г.—6 р. и за всѣ послѣдующіе по 8 руб.

За объявленія. казенныя и частныя—строка петита 10 к.

1/2 страницы 3 р. 25 к., цѣлая стран. 6 руб. 50 коп.

Индорг. подписчики „Юрид. Обзор.“ имѣютъ право на полученіе, чрезъ редакцію, свидѣній о положеніи ихъ дѣлъ въ Тиф. судеб. учрежденіи.—въ текстѣ журнала безвозмездно, а письменная и телеграфная—по соглашенію съ ред. журнала.

3—1

редакторъ-издатель А. С. Френкель.